

Riigikogu

Teie: 28.08.2026 nr 2-3/15-597

Meie: 09.09.2026 nr 1-9/1906-2

Vastus kirjalikule küsimusele

Austatud Riigikogu esimees

Riigikogu liige Aleksandr Tšaplõgin pöördus 28.08.2026 siseministri poole kirjaliku küsimusega, mis puudutab Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest vabastamist. Vastuseks esitatud küsimustele selgitame järgmist.

Esmalt märgime, et inimõiguste ülddeklaratsiooni artikli 15 lõige 2 sätestab, et kellelki ei saa tema kodakondsust või kodakondsuse muutmise õigust meelevaldselt ära võtta. Niisiis ei tohiks riik üldjuhul takistada inimesel kodakondsusest loobumist, kui selleks pole asjakohast põhjust, kuna inimesel on õigus kodakondsust vahetada. Seega, kui mõni riik teeb oma kodakondsusest vabastamise põhimõtteliselt võimatuks või ei vabasta inimest meelevaldselt kodakondsusest, siis on selle riigi tegevus inimõiguste ülddeklaratsioonis sätestatuga vastuolus. Kui küsimuse koostaja leiab, et Venemaa Föderatsiooni tegevus on vastuolus inimõiguste ülddeklaratsiooniga, siis soovitame küsijal pöörduda täiendavalt ka Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Eesti suursaadiku või Eesti Vabariigi ÜRO alalise esinduse poole.

Iga riik kehtestab kodakondsusest vabastamise nõuded ja riigilõivud ise ning Eesti riik ei saa hinnata, kas need on asjakohased ja mõistlikud. Eesti riik ei saa inimest teise riigi kodakondsusest vabastada, samuti ei saa isik ise ühepoolset kodakondsusest loobuda. Üksnes inimese kodakondsusjärgne riik saab teda kodakondsusest vabastada. Selleks peab isik pöörduma oma kodakondsusjärgse riigi vastava asutuse või kodakondsusjärgse riigi saatkonna poole ning esitama vastava taotluse. Milliseid dokumente peab esitama, sõltub iga konkreetse riigi nõuetest ja neid peab küsima vastava saatkonna käest.

Kirjalikus küsimuses esitatud küsimused ja meie vastused:

1. Kas ministeeriumile on teada, mitu Eesti kodanikku omavad samaaegselt ka Vene Föderatsiooni kodakondsust ja kui paljud neist pöörduvad igal aastal Venemaa kodakondsusest loobumiseks?

Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) info kohaselt on käesoleval hetkel ca 900 kuni 21-aastast Venemaa Föderatsiooni (edaspidi *VF*) ja Eesti topeltkodanikku, kes peavad loobuma VF kodakondsusest, et säilitada Eesti kodakondsus.

- 2. Kuidas hindab ministeerium olukorda, kus Eesti kodakondsuse säilitamine võib nõuda noorelt inimeselt märkimisväärsed rahalisi kulutusi teise riigi kodakondsusest loobumise menetlusele?**
- 3. Kas Eestis on ette nähtud mingeid toetusi, hüvitisi või muid rahalisi toetusvorme kodanikele, kes on kohustatud loobuma välisriigi kodakondsusest, kuid kellel puudub võimalus sellega seotud kulusid ise katta?**
- 4. Kui sellist toetust täna ei ole, kas ministeerium kaalub selle kehtestamise võimalust – eelkõige alaealiste, noorte, vähekindlustatud perede jaoks?**
- 5. Kas on võimalik luua mehhanism välisriigi kodakondsusest loobumise kulude täielikuks või osaliseks hüvitamiseks juhtudel, kui see on vajalik just Eesti Vabariigi kodakondsuse säilitamiseks?**

Vastuseks neile küsimusele selgitame, et selliseid toetusi ette nähtud ei ole ja neid ei ole kavas ka teha, sest Eesti riigil ei ole võimalik hakata inimeste eest maksma teistele riikidele riigilõive seal tehtavate toimingute ja menetluste eest. Lisaks ei saa sellist soodustust teha üksnes VF kodanikele, vaid sellisel juhul peaks Eesti riik tasuma ka kõikide teiste riikide kodanike muudest kodakondsustest vabastamise taotlemisel nõutavad riigilõivud, kuna vastasel juhul oleks tegemist võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega. Samuti on inimesel võimalik pöörduda selle riigi poole, mille kodakondsusest ta soovib loobuda, ning uurida, kas seal riigis on ette nähtud riigilõivust täielikult või osaliselt vabastamine või soodsamad riigilõivud teatud isikute gruppidele (nt alaealised, pensionärid, puuetega inimesed, majanduslikult kehvajärjel olevad isikud vms). Nt Eesti on sellised erisused oma riigilõivu seaduses ette näinud.

- 6. Kuidas peaks toimima Eesti kodanik, kui ta alustas õigeaegselt välisriigi kodakondsusest loobumise menetlust, kuid temast mitteolenevatel põhjustel (nt pikk järjekord konsulaadis) ei ole menetlus seadusega kehtestatud tähtajaks lõppenud? Kas see võib kaasa tuua tema jaoks negatiivseid õiguslikke tagajärgi?**
- 7. Kas Politsei- ja Piirivalveamet võtab selliste juhtumite käsitlemisel arvesse dokumentaalselt tõendatud asjaolu, et isik on juba esitanud avalduse või registreerinud end menetlusele, kuid välisriigi otsust veel ei ole?**

Selgitame, et kui inimene asub teise riigi kodakondsusest loobuma ja teavitab sellest PPA-d (esitab ka vastavad tõendid, kirjavahetuse jms), siis PPA pikendab menetlust, kuni vaja. Seega soovitage inimestel hoida PPA-ga aktiivselt kontakti ning anda teada, mida nad on teinud, et teise riigi kodakondsusest vabastust saada ning millises staadiumis see menetlus on. Sellisel juhul ei loe PPA inimest Eesti kodakondsuse kaotanuks, vaid annab aega, kuni vaja. Praktikas on juhtumeid, kus teisest kodakondsusest vabastamine võtab aega aastaid ning PPA on pikendanud menetlust nii kaua, kui vaja. Inimene peab PPA-d oma menetluse seisuga kursis hoidma, siis on võimalik PPA menetlejal ka vastavalt reageerida.

- 8. Kas täna on olemas ametlikke juhendeid või nõustamismaterjale noortele Eesti kodanikele, kes on sattunud sarnasesse olukorda? Kui jah, siis kus need on avaldatud ja kuidas riik neist kodanikke teavitab?**
- 9. Kas ministeerium peab otstarbekaks luua ühtne nõustamismehhanism Eesti kodanikele välisriigi kodakondsusest loobumise küsimustes, et inimestel ei oleks vaja iseseisvalt välisriigi konsulaatide ja erinevate ametiasutuste menetlusi selgeks teha?**
- 10. Milliseid muudatusi õigusaktides või riigipoliitikas peab ministeerium võimalikuks, et Eesti kodanik, kes soovib säilitada oma riigi kodakondsust, ei satuks rahaliste või bürokraatlike takistuste ette, mis tegelikult temast ei sõltu?**

Selliseid juhendeid ja nõustamist Eesti riigi ametiasutused teha ei saa. Eesti riigil ei ole pädevust jagada informatsiooni teise riigi seadustes sätestatud normide kohta. Oma riigi seaduste ja

nõuete kohta pädeva ja asjakohase informatsiooni andmine on iga riigi enda pädevuses. Samuti märgime, et ametlikult on maailmas ligi 200 riiki (195). Seega on lisaks pädevuse puudumisele ka praktiliselt võimatu, et Eesti riik omab pidevalt ajakohast ja õiget infot kõikide riikide seaduses sätestatud nõuete, riigilõivude jm kohta.

Lisaks märgime, et riigid võivad inimest oma kodakondsusest mitte vabastada, kui tal on näiteks täitmata kohustused riigi ees. Seetõttu ei saa pidada õigusaktidega vastuolus olevaks seda, kui teisest kodakondsusest vabastamise riigilõiv on mõnes riigis kõrgem, kui see oli varem. Sellist olukorda pole alust pidada võimatuks või ilmselgelt perspektiivituks. Seetõttu ei ole põhjust nõuda, et Venemaa Föderatsiooni kodanikele tehtaks teisest kodakondsusest vabastamise nõude suhtes erandeid.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Igor Taro
siseminister